

2011

CERPIE

Centre Específic de
Recerca per a la millora i
Innovació de les
Empreses

Autora:

Nuria Talavera

Área de la investigación:

En busca de un entorno de formación en línea flexible

[PROPOSTA D'ESTRATÈGIES PER L'AVALUACIÓ QUALITATIVA DEL TREBALL COOPERATIU]

Contenido

1	INTRODUCCIÓ	3
2	DESPLEGAMENT DE L'ACCIÓ DOCENT.....	3
1.1	L'AUDIÈNCIA, EL DOCENT I EL PARADIGMA EDUCATIU	3
1.2	L'ACCIÓ DOCENT.....	5
1.3	AVALUACIÓ QUALITATIVA DEL TREBALL COOPERATIU	6
1.3.1	<i>Instruments per l'avaluació qualitativa</i>	<i>7</i>
1.3.2	<i>Avaluació qualitativa de les intervencions.....</i>	<i>7</i>
1.3.3	<i>Avaluació qualitativa de l'activitat.....</i>	<i>10</i>
1.3.4	<i>Avaluació qualitativa de l'entorn virtual de treball cooperatiu</i>	<i>11</i>
3	REFLEXIÓ FINAL	12

1 Introducció

Aquest document representa el desplegament d'una acció docent fictícia en la que l'avaluació qualitativa del treball cooperatiu s'aborda des de dues perspectives: 1) com a estratègia de reflexió i aprenentatge sobre l'essència del treball en grup; 2) com a instrument d'avaluació de la qualitat i eficàcia del treball en grup desenvolupat. En l'apartat 2.1 es contextualitza l'acció docent, en l'apartat 2.2 es descriu com s'organitzaria i en l'apartat 2.3 s'aprofundeix en com s'abordaria el concepte d'avaluació qualitativa. El document finalitza amb una reflexió personal sobre els punts forts i les debilitats de l'acció docent desplegada. Al llarg de tot el document es fa referència als fragments (reproduïts en el peu de pàgina) de les lectures que han inspirat l'acció docent presentada.

2 Desplegament de l'acció docent

1.1 L'AUDIÈNCIA, EL DOCENT I EL PARADIGMA EDUCATIU

Es tracta d'un **Taller sobre Treball cooperatiu** contextualitzat segons s'explica a continuació:

L'audiència	20 professors universitaris amb diferents nivells d'experiència com a docents virtuals: 4 d'ells fa 2 anys que gestionen processos d'ensenyament-aprenentatge en la virtualitat, 12 van iniciar-se el semestre anterior, i la resta ho faran el proper curs.
El docent	El taller està coordinat pel doctor GroupWare, professor i investigador de prestigi reconegut internacionalment en la matèria.
Paradigma educatiu	El doctor GroupWare es considera un constructivista social ¹ i per això acostuma a desenvolupar processos d'ensenyament-aprenentatge centrats

¹ "...el aprendizaje como una experiencia mediada socialmente donde los individuos construyen el conocimiento basado en las interacciones con su medio social y cultural" (Hirumi 2002)

	en l'alumne ² , basats en problemes reals ³ i en els que es fomenta la construcció del coneixement en grup.
El repte	Els tallers organitzats pel doctor GroupWare desenvolupen aspectes relacionats amb el treball cooperatiu. En general, a l'inici del taller el tema està obert, de manera que, un cop iniciat el taller, cada grup pot definir les seves fites. En el rerefons és troba sempre el desig de <u>comprendre l'essència i la dinàmica del treball cooperatiu i de desenvolupar les competències necessàries per dissenyar-lo, gestionar-lo i desenvolupar-lo amb excel·lència</u> . És per això que, independentment del aspecte del treball cooperatiu a treballar, <u>l'avaluació qualitativa</u> tant del procés (dinàmica del grup) com del producte (resultats, en forma de coneixement construït o de documentació elaborada) juga sempre un paper fonamental en els tallers del doctor GroupWare.
L'aula	El taller es desenvolupa íntegrament en un entorn virtual.

Figura 1. Contextualització de l'acció docent

² "...la sociedad de la información y el aprendizaje industrializada y competitiva necesita un tipo de aprendizaje nuevo que exige alumnos activos que puedan iniciar, planificar, implantar, controlar y evaluar y también aplicar su aprendizaje por sí mismos. No sólo es importante el conocimiento de los hechos, sino también la competencia al usar métodos para obtenerlos y la competencia de poder cooperar con los demás." (Peters 2000)

³ "los entornos de aprendizaje deberían reflejar la complejidad del mundo real. Permitir a los estudiantes explorar especialidades y resolver problemas del mundo real a medida que desarrollan intereses más claros y habilidades y conocimientos más profundos." (Hirumi 2002)

1.2 L'ACCIÓ DOCENT

El taller s'organitza de la següent manera:

Fases	Descripció
Fase 1: Establiment del repte del taller <i>1 setmana</i>	<p>Els alumnes expliquen al grup les seves experiències de treball cooperatiu i expressen les seves inquietuds al voltant del tema i les expectatives posades en el taller.</p> <p>El docent obre el debat sobre els conceptes fonamentals del treball cooperatiu i els criteris que permeten avaluar-lo.</p> <p>Al final de la fase, docent i alumnes estableixen el repte d'aprenentatge del taller⁴ i els criteris de valoració que es faran servir per avaluar l'experiència.</p>
Fase 2: Definició dels objectius i les fites d'aprenentatge. <i>1 setmana</i>	<p>El docent proposa la lectura de tres articles sobre treball cooperatiu i demana als alumnes que formulin objectius i fites d'aprenentatge individuals. Després demana als alumnes que s'agrupin en funció de les fites d'aprenentatge individual⁵.</p> <p>Al final de la fase, la classe queda dividida en grups, cadascun amb uns objectius concrets. A partir d'aquest moment cada grup treballarà els seus objectius i compilarà en un document el treball realitzat.</p>
Fase 3: Definició d'estratègies d'aprenentatge <i>1 setmana</i>	<p>Cada grup defineix amb ajuda del docent les estratègies d'aprenentatge a desenvolupar per assolir els objectius establerts. Una de les estratègies recomanades pel docent a tots els grups és conduir una <u>avaluació qualitativa del treball cooperatiu</u>. L'avaluació continua del treball cooperatiu ha de contemplar tant el procés (dinàmica del grup) com del producte (resultat del treball del grup).</p>

⁴ "El reto debería situar al aprendizaje dentro de un contexto auténtico, describir lo que los estudiantes deberían ser capaces de hacer como resultado del aprendizaje y afirmar por qué es importante para los estudiantes dirigir el reto". (Hirumi 2002)

⁵ "Elección del grupo e interés común: hay que construir conocimiento no sólo en el estudiante de forma individual, sino también en las experiencias e intereses comunes". (Hirumi 2002)

Fase 4: Desenvolupament del treball cooperatiu <i>2 setmanes</i>	Cada grup desenvolupa les estratègies d'aprenentatge seleccionades i confecciona el document de compilació de la feina feta. Aquest document inclou les valoracions individuals i de grup sobre el treball cooperatiu conduït.
Fase 5: Presentació dels treballs i avaluació de l'experiència <i>1 setmana</i>	Cada grup presenta la feina realitzada a la resta de grups i posa en comú la valoració del treball cooperatiu realitzat. El docent exposa la seva valoració del treball realitzat i obre el debat sobre la validesa dels criteris d'avaluació qualitativa del treball cooperatiu que s'han fet servir. Finalitza la fase, amb la formulació de conclusions sobre el treball cooperatiu i proposta de millores de l'instrument d'avaluació qualitativa utilitzat.

Figura 2. Descripció de l'acció docent

Metodologia de treball

Cada fase s'inicia amb un xat en el que el docent presenta els objectius de la fase i els participants poden expressar les seves inquietuds i dubtes. El treball continua en el fòrum de debat i en l'espai de treball en el que els alumnes poden compartir documents i treballar-los en grup.

1.3 AVALUACIÓ QUALITATIVA DEL TREBALL COOPERATIU

Pel doctor GroupWare l'avaluació qualitativa del treball cooperatiu és fonamental per entendre la dinàmica del grup i valorar la seva efectivitat. Segons el doctor, aquesta valoració ha de contemplar qualsevol aspecte relacionat amb el desenvolupament del treball cooperatiu i s'ha de realitzar de forma continua. En els següents apartats es descriuen alguns dels instruments d'avaluació proposats pel Doctor GroupWare. Les taules de criteris mostrades no son exhaustives i es revisen i afinen sempre a l'inici i final de cada taller.

1.3.1 Instruments per l'avaluació qualitativa

Des de la primera fase i al llarg de tot el taller, el doctor posa a disposició dels alumnes eines que faciliten l'avaluació. En la taula següent es recullen els instruments proposats per conduir l'avaluació qualitativa del treball cooperatiu en cadascuna de les fases.

Tipus d'avaluació	Instruments	Fase
Avaluació inicial	<ul style="list-style-type: none">• <u>Qüestionari</u> d'activació de coneixements i experiències prèvies de treball cooperatiu i d'expectatives posades en el taller.• <u>Conclusions del debat</u> sobre coneixements i experiències.• <u>Conclusions del debat</u> sobre criteris d'avaluació del treball qualitatiu.	Fase 1
Avaluació continua	<ul style="list-style-type: none">• <u>Qüestionari</u> d'avaluació de les intervencions.	Fases 2, 3 i 4
Avaluació final	<ul style="list-style-type: none">• <u>Qüestionari</u> d'avaluació de l'activitat de treball cooperatiu.• <u>Qüestionari</u> d'avaluació de l'entorn virtual de treball cooperatiu.• <u>Qüestionari</u> d'avaluació de l'experiència.• <u>Conclusions del debat</u> sobre els criteris d'avaluació qualitativa utilitzats.	Fase 5

Figura 3. Instruments per l'avaluació qualitativa del treball cooperatiu

1.3.2 Avaluació qualitativa de les intervencions

Per facilitar l'avaluació de les intervencions, s'ha integrat en l'entorn virtual un instrument que permet:

1. Avaluar les intervencions a mesura que es van llegint. Des de la mateixa intervenció s'accedeix a un qüestionari que permet fer-ne la valoració. La taula següent recull els criteris d'avaluació proposats. En la primera columna s'especifica el criteri i en la segona els valors que poden adoptar aquests criteris.

Avaluació de les intervencions	
Criteris d'avaluació	Valors possibles
Intenció	Organització del treball Proposta de debat Debat Relacions socials
Extensió	Massa curta Adequada Massa llarga
Claredat	Confusa Clara
Forma i registre	Registre inadequat Llegibilitat difícil Correcta en forma i registre
Connexió amb altres intervencions	Desconnectada Connectada amb alguna intervenció Connectada amb moltes intervencions
Argumentació	Inexistent Dèbil Adequada Excelent
Aportació	Inexistent Poca Considerable Important

Figura 4. Criteris d'avaluació de les intervencions

2. Analitzar globalment la informació compilada de les valoracions fetes de les intervencions mitjançant els següents informes i gràfics:

- a. Graella de valoració de les intervencions: Les files representen les intervencions i les columnes els criteris de valoració de les intervencions i la data en que s'han realitzat. En les caselles es mostra la valoració de cada criteri. Les caselles que contenen una valoració negativa es mostren amb un color de fons diferent de les altres.

Intervenció	Intenció	Extensió	Claredat	Forma	Connexió	Argum.	Aport.	Data
Estudiant 1	Proposta debat	Adequada	Clara	Correcta
Estudiant 2	Debat	Adequada	Clara	Correcta
Estudiant 3	Debat	Massa llarga	Confusa	Correcta
Estudiant 1	Proposta debat	Adequada	Clara	Correcta
Estudiant 4	Debat	Massa curta	Clara	Correcta
...

Figura 5. Graella global de les intervencions

Per facilitar l'anàlisi de les dades, la graella permet diferents vistes:

- Ordenació cronològica ascendent o descendent de les intervencions de la graella.
- Ordenació conceptual de les intervencions de la graella.
- Filtrat de totes les intervencions d'un estudiant.
- Filtrat de les intervencions segons la seva 'intenció'. Aquesta vista pot ser interessant de cara a veure quins estudiants han adoptat el paper de líders i gestors del grup.

Respecte a les dades utilitzades per elaborar la graella, aquestes poden ser:

- Globals: la graella mostra la compilació de totes les valoracions que els alumnes han fet de cada intervenció. Els valors que apareixen en les caselles expressen els valors seleccionats per la majoria d'alumnes; en cas de no haver-hi un valor predominant és mostra l'etiqueta 'Indefinit'. La graella global dona una idea de la qualitat del debat generat i dels punts febles del grup.
- Individuals: la graella mostra la valoració que un determinat alumne ha fet de totes les intervencions. La comparació de graelles individuals pot ser interessant de cara a valorar la subjectivitat o manca de definició dels criteris de valoració establerts.

- Gràfic sobre la dinàmica de les intervencions: En l'eix temporal es representa el temps i en l'eix vertical el número d'intervencions realitzades. Es representa

una corba per cada tipus d'intervenció (criteri 'intenció de les intervencions').
El gràfic permet valorar com ha anat evolucionant amb el temps el focus d'atenció del grup (organització del treball, debat, relacions socials, etc).

1.3.3 Avaluació qualitativa de l'activitat

El qüestionari d'avaluació qualitativa de l'activitat permet valorar el interès i l'adequació de l'activitat als objectius de l'acció docent. La taula següent mostra els criteris de valoració contemplats.

Avaluació de l'activitat de treball cooperatiu (en les activitats que es componen de fases, aquesta avaluació pot fer-se per cada fase).	
Criteris d'avaluació	Valors possibles
Objectius ⁶	General Concret
Instruccions	Insuficients Confuses Clares
Lectures / materials de suport	Poc adequats Adequats Molt adequats
Temporització	Duració insuficient Duració adequada Duració excessiva
Intervenció del docent ⁷	Insuficient Adequada Excessiva
Mida dels grups	Insuficient Adequada Excessiva
Resultats	Desvinculats dels objectius Alineats amb els objectius

Figura 6. Criteris d'avaluació de l'activitat

⁶ "Las metas y los objetivos de la educación por ordenador pueden ir desde los que están claramente marcados (por ej., los que siguen protocolos estrictos para abordar situaciones de urgencias médicas) a otros más o menos marcados" (Reeves 1997)

⁷ "Algunos programas de educación por ordenador se orientan a situar a los profesores en el papel de "facilitador". Otros se dirigen a dar apoyo al papel didáctico más tradicional de "profesor". (Reeves 1997)

Cada alumne respon el qüestionari en la última fase del taller. La compilació de totes les valoracions fetes pels alumnes s'utilitza per guiar el debat final sobre la utilitat del l'activitat desenvolupada i la proposta de millores.

1.3.4 Avaluació qualitativa de l'entorn virtual de treball cooperatiu

L'avaluació de l'entorn virtual de treball cooperatiu té com a objectiu valorar la capacitat d'aquest de suportar activitats de grup.

Avaluació de l'entorn virtual de treball cooperatiu	
Criteris d'avaluació	Valors
Organització cronològica ascendent de les intervencions	Sí No
Organització cronològica descendent de les intervencions	Sí No
Organització temàtica de les intervencions	Sí No
Filtre de les intervencions per usuari	Sí No
Buscador en el text de les intervencions	Sí No
Opció d'adjuntar un document a la intervenció	Sí No
Envio d'avís per correu electrònic quan s'ha produït una nova intervenció	Sí No
Històric de consulta de les intervencions (qui les ha llegides i quan)	Sí No
Estadístiques de participació	Sí No
Espai per compartir documents	Sí No
Usabilitat	Deficient Adequada Excel·lent

Figura 7. Criteris d'avaluació de l'entorn virtual de treball cooperatiu

3 Reflexió final

És difícil fer una valoració adequada de l'acció docent sense portar-la a la pràctica. No obstant, el que si es pot fer es valorar quins serien a priori els seus punts forts i quines les possibles debilitats. Com a punt fort de l'acció docent presentada jo destacaria el fet d'abordar l'avaluació qualitativa amb una doble vessant: com a estratègia d'aprenentatge i com a instrument de valoració. Com a possible perill, destacaria la repercussió que la planificació de l'avaluació podria tenir tant en la participació com en l'espontaneïtat de les intervencions. El fet de saber que cada intervenció serà avaluada per cadascun dels membres del grup pot cohibir i influir en la forma i contingut de les intervencions. D'altra banda, conèixer els criteris d'avaluació i esforçar-se en considerar-los a l'hora d'intervenir, pot contribuir a fixar en l'estudiant els elements claus a tenir en compte i per tant desenvolupar les competències necessàries per garantir la qualitat i interès de les seves aportacions en un debat.